

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра романської філології

**ІЗОМОРФНІ ТА АЛОМОРФНІ РИСИ У СИСТЕМІ ДІЄСЛОВА
МИНУЛОГО ЧАСУ У СУЧАСНИХ ІСПАНСЬКІЙ, ФРАНЦУЗЬКІЙ
ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ОС «бакалавр»
студентки IV року навчання
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.051
«Романські мови та
літератури (переклад включно),
перша - іспанська»,
ОП «Іспанська мова та переклад,
англійська мова та друга романська мова»,
Маргарити ЯСТРЕБОВОЇ

Науковий керівник:
д. філол. н., проф. кафедри романської
філології
Ніна КОРБОЗЕРОВА

Рецензент:
к. філол. н., доцент кафедри романської
філології
Ірина МОРИНЕЦЬ

«Допущено до захисту»
Протокол № __ засідання кафедри
романської філології від __
Завідувач кафедри _____ **Ірина СИТДИКОВА**

АНОТАЦІЯ

У цій бакалаврській роботі було здійснено зіставний аналіз функціонування дієслівних часів у французькій, іспанській та українській мовах на матеріалі художнього тексту та його перекладів. Актуальність теми дослідження полягає в необхідності глибшого розуміння способів вираження темпоральності в різних мовах, а також у дослідженні особливостей перекладу часових форм, що є важливим для контрастивної лінгвістики та перекладознавства. Особливу увагу приділено виявленню ізоморфних та аломорфних рис у функціонуванні минулих часів у мовах різних типів - романських і слов'янських.

Об'єктом дослідження є дієслівні часові форми у французькій, іспанській та українській мовах, а предметом - їх функціональні особливості та перекладацькі відповідники у зіставному аспекті. Метою роботи є аналіз уживання форм минулого часу у трьох мовах, визначення їхніх спільних та відмінних рис, а також дослідження особливостей їх передачі в перекладі.

Для досягнення поставленої мети було виконано такі завдання: охарактеризовано категорію часу як граматичну категорію; проаналізовано систему минулих часів у французькій, іспанській та українській мовах; досліджено функціонування часових форм у тексті оригіналу; визначено способи їх перекладу українською та іспанською мовами; виявлено випадки ізоморфізму та аломорфізму у функціонуванні часових форм; встановлено найчастотніші часові форми та їх функції в тексті.

У процесі дослідження було використано описовий, зіставний, контекстуальний та перекладознавчий методи, а також методи систематизації та узагальнення результатів.

У результаті дослідження встановлено, що французька та іспанська мови демонструють значну подібність у системі минулих часів та способах їх функціонування, зокрема у розмежуванні завершених і незавершених дій. Водночас українська мова виявляє суттєві відмінності, оскільки значною мірою передає ці значення за допомогою категорії виду дієслова, а не розгалуженої системи часових форм. Виявлено також основні закономірності перекладу французьких часових форм українською та іспанською мовами та визначено найбільш типові відповідники між ними.

Ключові слова: категорія часу, минулі часи, французька мова, іспанська мова, українська мова, ізоморфізм, аноморфізм, переклад, контрастивна лінгвістика.

ABSTRACT

In this bachelor's thesis, a comparative analysis of the functioning of verb tenses in French, Spanish, and Ukrainian was carried out on the basis of a literary text and its translations. The relevance of the research topic lies in the need for a deeper understanding of the ways of expressing temporality in different languages, as well as in the study of the peculiarities of translating tense forms, which is important for contrastive linguistics and translation studies. Special attention is paid to identifying isomorphic and allomorphic features in the functioning of past tenses in languages belonging to different language groups - Romance and Slavic.

The object of the research is verb tense forms in French, Spanish, and Ukrainian, and the subject is their functional characteristics and translation correspondences in a comparative aspect. The aim of the paper is to analyze the use of past tense forms in three languages, to determine their common and distinctive features, and to study the peculiarities of their translation.

To achieve this aim, the following tasks were completed: the category of tense as a grammatical category was characterized; the system of past tenses in French, Spanish, and Ukrainian was analyzed; the functioning of tense forms in the original text was examined; the ways of their translation into Ukrainian and Spanish were determined; cases of isomorphism and allomorphism in the functioning of tense forms were identified; the most frequent tense forms and their functions in the text were established.

In the course of the research, descriptive, comparative, contextual, and translation analysis methods were used, as well as methods of systematization and generalization of results.

As a result of the study, it was found that French and Spanish demonstrate significant similarity in the system of past tenses and in the ways they function, particularly in the distinction between completed and ongoing actions. At the same time, Ukrainian shows significant differences, as it largely conveys these meanings through the category of verb aspect rather than through an extensive system of tense forms. The main patterns of translating French tense forms into Ukrainian and Spanish were also identified, and the most typical correspondences between them were determined.

Key words: category of tense, past tenses, French language, Spanish language, Ukrainian language, isomorphism, allomorphism, translation, contrastive linguistics.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ I. Системи темпоральних форм минулого часу	10
1.2 Класифікація минулих часів в іспанській мові	10
1.2 Класифікація минулих часів у французькій мові.....	11
1.3 Класифікація минулих часів в українській мові	13
1.4 Ізоморфні елементи в системах минулих часів трьох мов.....	16
1.5 Аломорфні елементи в системах минулих часів трьох мов.....	18
Висновки до розділу 1	20
РОЗДІЛ II Контекстуальний аналіз ізоморфізмів і аломорфізмів в системах минулих часів трьох мов	22
2. 1 Матеріал і методика дослідження.....	22
2. 2 Функціонування минулих часів в оригінальному тексті роману «Маленький принц» французькою мовою.....	23
2. 3 Контекстуальний аналіз функціонування минулих часів в іспанському перекладі твору «Маленький принц»	26
2. 4 Контекстуально-порівняльний аналіз українського перекладу твору «Маленький принц»	28
2. 5 Ізоморфні та аломорфні риси функціонування минулих часів на матеріалі твору Le Petit Prince та його перекладів- El Principito і Маленький принц.	31
Висновки до розділу 2	35
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42

ВСТУП

Категорія часу є однією з центральних граматичних категорій дієслова і відіграє важливу роль у відображенні часових відношень між подіями, діями та станами в мовленні. У різних мовах система дієслівних часів формується по-різному, що зумовлює як структурні, так і функціональні відмінності у способах вираження темпоральності. Особливий інтерес для мовознавства становить зіставне вивчення часових форм у різних мовах, оскільки воно дає змогу виявити спільні та відмінні риси граматичних систем, визначити явища ізоморфізму та аломорфізму, а також дослідити особливості перекладу часових форм.

Французька, іспанська та українська мови належать до різних мовних груп, проте мають розвинені системи дієслівних часів, які дозволяють точно передавати часові та аспектуальні значення. Французька та іспанська мови, як представники романської групи, мають багато спільних рис у системі часів, тоді як українська мова, що належить до слов'янської групи, значною мірою спирається не лише на часові форми, а й на категорію виду дієслова. У зв'язку з цим особливо цікавим є порівняння функціонування часів у цих трьох мовах на матеріалі художнього тексту та його перекладів.

Актуальність теми полягає в необхідності глибшого вивчення функціонування часових форм у зіставному аспекті, а також у дослідженні особливостей їх перекладу з однієї мови на іншу. Аналіз уживання часів у художньому тексті дозволяє простежити не лише граматичні відповідники, але й стилістичні та контекстуальні особливості використання часових форм, що є важливим для перекладознавства, контрастивної граматики та теорії міжмовних відповідників.

Метою виконаної дипломної роботи є зіставний аналіз уживання дієслівних часів у французькій, іспанській та українській мовах на матеріалі оригінального тексту та його перекладів, а також визначення ізоморфних і аломорфних рис у системі часових форм цих мов.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі **завдання**: проаналізувати систему дієслівних часів у французькій, іспанській та українській мовах; дослідити вживання часових форм у тексті оригіналу; проаналізувати способи перекладу часових форм українською та іспанською мовами; визначити випадки ізоморфізму та аломорфізму у вживанні часів; встановити, які часові форми вживаються найчастіше та які функції вони виконують у тексті; зробити висновки щодо спільних та відмінних рис системи часів досліджуваних мов.

Об'єктом дослідження є дієслівні часові форми у французькій, іспанській та українській мовах.

Предметом дослідження є особливості функціонування та перекладу дієслівних часів у зіставному аспекті на матеріалі оригінального тексту та його перекладів.

Матеріалом дослідження слугують фрагменти художнього тексту «Le Petit Prince» автора Antoine de Saint-Exupéry французькою мовою та їх переклади українською та іспанською мовами, у яких проаналізовано вживання різних часових форм та їх відповідники в інших мовах.

У роботі використано такі **методи дослідження**: описовий метод – для характеристики системи часів у досліджуваних мовах; зіставний метод – для порівняння часових форм у французькій, іспанській та українській мовах; метод контекстуального аналізу – для визначення значення часових форм у тексті; перекладознавчий аналіз – для дослідження відповідників часових форм у перекладах; метод узагальнення – для формулювання висновків дослідження.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному зіставному аналізі функціонування дієслівних часів у французькій, іспанській та українській мовах на матеріалі оригінального художнього тексту та його перекладів. У роботі не лише описано систему часових форм у кожній із мов, але й проаналізовано їх реальне функціонування у тексті, що дозволило виявити особливості використання часових форм у контексті та встановити закономірності їх перекладу.

Крім того, наукова новизна роботи полягає у дослідженні перекладацьких трансформацій, які виникають під час передачі французьких часових форм українською та іспанською мовами, а також у встановленні найчастіших відповідників між часовими формами цих мов. У результаті було визначено, що французька та іспанська мови демонструють більшу структурну подібність у системі часів, тоді як українська мова значною мірою використовує категорію виду дієслова для передачі тих значень, які у французькій та іспанській мовах виражаються часовими формами.

Теоретичне значення роботи полягає у зіставному аналізі системи дієслівних часів у трьох мовах та визначенні їх ізоморфних і аломорфних рис. **Практичне значення** роботи полягає в можливості використання результатів дослідження у курсах порівняльної граматики, перекладознавства, а також у практиці викладання французької та іспанської мов.

РОЗДІЛ I. Системи темпоральних форм минулого часу

1.2 Класифікація минулих часів в іспанській мові

Класифікацію минулих часів та системи дієслівних часів досліджували багато іспанських та міжнародних лінгвістів. Серед них Еміліо Аларкос Льорах («Граматика іспанської мови»), Мануель Секо Реймундо («Основна граматика іспанської мови»), Ігнасіо Боске («Нова граматика іспанської мови»). Систему минулих часів в іспанській мові можна класифікувати за кількома критеріями: морфологічною структурою, часовою орієнтацією та аспектуальним значенням.

За морфологічною структурою минулі часи поділяються на прості (*tiempos simples*) та складені (*tiempos compuestos*). Прості часи утворюються без допоміжного дієслова за допомогою закінчень. Це такі часи як *pretérito imperfecto* та *pretérito perfecto simple (indefinido)*, утворення яких розглянемо згодом. До складених часів належать *pretérito perfecto compuesto*, *pretérito pluscuamperfecto* та *pretérito anterior* (але даний час майже не вживається в сучасній іспанській мові).

За часовою орієнтацією минулі часи іспанської мови поділяють на абсолютні та відносні. Абсолютні часи співвідносяться безпосередньо з моментом мовлення. До них входять *pretérito perfecto simple* та у певних контекстах *pretérito perfecto compuesto*. Відносні часи співвідносяться з іншою подією в минулому. Це часи *pretérito pluscuamperfecto* (дія відбулася раніше за іншу минулу дію), *pretérito anterior* (попередність щодо іншої минулої події), а також *pretérito imperfecto* (часто виражає одночасність із іншою минулою дією).

Класифікація за часовими сферами поділяється на два види, так як часових сфер в іспанській мові два. Це сфера теперішнього, що включає *pretérito perfecto compuesto*, а також сфера минулого, до якої відносяться *pretérito imperfecto*, *pretérito perfecto simple*, *pretérito pluscuamperfecto*, *pretérito anterior*.

Отже, система минулих часів іспанської мови включає в себе п'ять основних форм: *pretérito imperfecto*, *pretérito perfecto simple*, *pretérito perfecto compuesto*, *pretérito pluscuamperfecto* та *pretérito anterior*, який використовується майже виключно в літературній або архаїчній мові.

1.2 Класифікація минулих часів у французькій мові

Систему минулих часів французької мови досліджували безліч відомих лінгвістів, а саме Еміль Бенвеніст («Проблеми загальної лінгвістики»), Гаральд Вайнріх («Текстова граматика французької мови»), Бернард Компі («Час і обмеження») та багато інших. У французькій мові категорія часу дієслова відображає локалізацію дії на часовій осі відносно моменту мовлення. Як зазначають дослідники, зокрема Émile Benveniste та Harald Weinrich, система часів організована навколо відношень одночасності, попередності та наступності щодо певної точки відліку. У межах цієї системи минулі часи утворюють складну структуру, що відображає різні часові та аспектуальні значення.

За морфологічною структурою минулі часи у французькій мові поділяють на прості та складені. До простих належать *imparfait* та *passé simple*. *Imparfait* виражає тривалу або незавершену дію в минулому, а також використовується для опису в розповіді або повторюваних подій. Наприклад:

«Je passai de pénibles vacances. Je me traînais à travers les châtaigneraies et je pleurais. Je me sentais absolument seule au monde.» («Я провела важкі канікули. Я ледве тяглася через каштанові гаї й плакала. Я почувалася абсолютно самотньою у світі.») [SIMONE DE BEAUVOIR, *Mémoires d'une jeune fille rangée*, 1958]

У цьому уривку форми *je me traînais*, *je pleurais*, *je me sentais* створюють описову картину минулого, підкреслюючи тривалість і незавершеність дій.

Passé simple є часом завершеної дії, характерним передусім для письмової та художньої мови. Він передає послідовність подій у розповіді.

«Les étoiles s'éteignirent. Blanquette redoubla de coups de cornes, le loup de coups de dents.» («Зірки згасли. Бланкетта з подвоєною силою біла рогами, а вовк - іклами.») [ALPHONSE DAUDET, *Lettres de mon moulin*, 1869]

У наведеному прикладі форми *s'éteignirent* і *redoubla* передають завершені дії, що послідовно розгортаються в минулому.

До складених минулих часів належать *passé composé*, *plus-que-parfait* та *passé antérieur*. Вони утворюються за допомогою допоміжних дієслів *avoir* або *être* та *participe passé* ((дієприкметник минулого часу).

Passé composé виражає завершену дію в минулому, яка має зв'язок із теперішнім моментом мовлення або з його наслідками.

«J'ai lu tous les livres d'anatomie, de biologie, de psychologie et même d'astrologie. J'ai beaucoup lu et j'ai opté pour le bonheur.» («Я прочитав усі книги з анатомії, біології, психології і навіть астрології. Я багато прочитав і обрав щастя.») [TAHAR BEN JELLOUN, L'enfant de sable, 1986]

У цьому прикладі форми j'ai lu та j'ai opté позначають завершені дії, що мають значення для теперішнього стану мовця.

Plus-que-parfait позначає дію, яка відбулася раніше за іншу подію в минулому.

«Comme elle avait été reçue un mois plus tôt à son certificat d'études, son père et sa mère lui avaient acheté un bracelet-montre.» («Оскільки вона місяць тому успішно склала іспит на сертифікат про освіту, її батько й мати купили їй наручний годинник.») [MARCEL AYMÉ, Les contes du chat perché, 1939]

У цьому випадку форма avait été reçue позначає подію, що передуює іншим подіям минулого.

Passé antérieur також виражає попередність у минулому, однак вживається дуже рідко, а саме переважно в літературному стилі та в підрядних реченнях часу.

«Dès que la fièvre m'eut quitté, je fus placé sur un brancard.» («Щойно гарячка мене покинула, мене поклали на носі.») [ROMAIN GARY, La promesse de l'aube, 1960]

Форма m'eut quitté вказує на дію, яка завершилася безпосередньо перед іншою подією в минулому.

Також минулі часи французької мови можна класифікувати за часовим відношенням, тобто за їхнім відношенням до певної точки відліку.

Для вираження одночасності в минулому використовується imparfait.

Для передачі послідовності завершених дій використовується passé simple або passé composé.

Попередність щодо іншої події в минулому виражається *plus-que-parfait* або *passé antérieur*.

Система минулих часів французької мови тісно пов'язана з категорією аспекту, яка відображає спосіб розгортання дії у часі. За цим принципом минулі часи слід поділити на перфектні (доконані) та імперфектні (недоконані). Перфективний аспект передає завершену дію. Його виражають передусім *passé composé* та *passé simple*. Імперфективний аспект передає незавершену, тривалу або повторювану дію. Найхарактернішою формою є *imparfait*.

Таким чином, система минулих часів у французькій мові є складною взаємодією морфологічних, темпоральних та аспектуальних характеристик. Основними формами, що функціонують у сучасній мові, є *imparfait*, *passé composé*, *passé simple*, *plus-que-parfait* та *passé antérieur*. Їхнє вживання залежить від типу дискурсу, стилістичних особливостей тексту та відношень між подіями на часовій осі. Особливо важливим є протиставлення *imparfait* як часу опису та фону і *passé composé* або *passé simple* як часів основної наративної дії, тоді як *plus-que-parfait* і *passé antérieur* виконують функцію вираження попередності в минулому.

1.3 Класифікація минулих часів в українській мові

Українські мовознавці також активно досліджували категорію часу дієслова і минулі часи. Серед них Іван Вихованець («Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія»), Анатолій Загнітко («Теоретична граматика сучасної української мови»), Олександр Авраменко («Українська мова. Правопис у таблицях.»).

Категорія часу в українській мові відображає співвіднесеність дії з моментом мовлення. На відміну від романських мов, система минулих часів української мови є значно простішою і ґрунтується передусім на протиставленні минулого, теперішнього та майбутнього часу, а також на категорії виду (доконаного та недоконаного).

Сучасна українська мова має одну граматичну форму минулого часу, однак у функціональному та історичному плані дослідники виділяють кілька різновидів минулих форм.

Основною формою минулого часу в українській мові є власне минулий час, що позначає дію, яка відбулася до моменту мовлення.

Ця форма утворюється від основи інфінітива за допомогою суфікса -в-, -л- і має категорію роду та числа.

Наприклад:

«Я пішов у сад і довго ходив між деревами.»- Михайло Коцюбинський

Форми пішов, ходив позначають дії, що відбулися в минулому.

В українській мові категорія виду передає значення тривалості або завершеності певної дії.

Недоконаний вид виражає тривалу, повторювану або незавершену дію.

Приклад:

«Я слухав тиху мову трав,

Дивився довго в небо синє.» [Ліна Костенко]

Форми слухав, дивився передають тривалі дії у минулому.

Доконаний вид виражає завершену або результативну дію.

Приклад:

«Я побачив дивний сон.» [Іван Франко]

Форма побачив передає завершеність дії.

Окрім звичайного минулого часу в українській мові існує також давноминулий час (плюсквамперфект), про який згадується в новому правописі. Утворюється цей час за допомогою допоміжного дієслова бути та минулої форми дієслова. Використовується давноминулий час для того, щоб говорити про дії, які передували іншим минулим діям. Він вживається в двох різних версіях, у кожній з яких різне завдання.

Перший його варіант виражає завершену дію, що передувала іншій дії в минулому. Наприклад:

Я вже зварив був суп на обід, поки він вернувся зі школи.

Розпродала була вона весь свій крам – та й додому поїхала.

Другий (незавершена дія чи намір дії, що передували іншій дії в минулому):

«Я зайчика зустріла,
Дрімав він на горбку.
Була б його спіймала –
Зозуля ізлякала: ку-ку.»
[Павло Тичина]

Оскільки ця форма зафіксована в правописі, її вживання слід розглядати як нормативне для літературної мови, а не доречним лише для розмовного стилю. Більше того, давноминулий час засвідчений навіть у першому реченні Акту проголошення незалежності України:

«Виходячи із смертельної небезпеки, яка нависла була над Україною в зв'язку з державним переворотом в СРСР 19 серпня 1991 року...»

Отже, система минулих часів української мови характеризується відносною морфологічною простотою, оскільки в сучасній граматичній системі функціонує одна основна форма минулого часу. Водночас різноманітні часові значення передаються за допомогою категорії виду (доконаного і недоконаного), контексту та аналітичних конструкцій.

Важливою особливістю минулого часу в українській мові є те, що дієслова цієї форми не мають особових закінчень, а змінюються за родами в однині (чоловічий, жіночий, середній) та за числами. Крім того, для стилістичного підсилення або для передачі повторюваності дії в минулому іноді використовуються частки було та бувало, які додають висловлюванню додаткових відтінків значення. Слід також зазначити, що деякі дієслова чоловічого роду минулого часу не мають суфікса -в, який зазвичай характерний для цієї форми. До таких належать, наприклад, форми ніс, біг, що пояснюється історичними особливостями їхнього творення.

Таким чином, система минулого часу української мови поєднує простоту морфологічної організації з багатством семантичних і стилістичних засобів вираження минулої дії, що забезпечує її гнучкість і виразність у різних типах мовлення.

1.4 Ізоморфні елементи в системах минулих часів трьох мов

За попередньо наведеною інформацією можемо визначити, що минулі часи аналізованих мов (іспанської, французької та української) загалом відрізняються, проте все ж мають певні подібності. Більш детально ці схожості можемо розглянути за допомогою компаративного аналізу характеристик, наданих в минулому підрозділі, а також моїх власних спостережень.

По-перше, системи минулих часів трьох мов схожі наявністю категорії виду, яка тісно пов'язана з часовими формами минулого. Тобто у кожній із розглянутих мов минулий час присутнє протиставлення доконаного та недоконаного виду. Це визначає характер перебігу дії, отже її завершеність, тривалість або повторюваність. Незважаючи на структурні відмінності, ця категорія відіграє ключову роль у формуванні семантики минулого часу.

Іншою важливою ізоморфною рисою є використання допоміжних дієслів для творення складених часових форм. Так, у французькій мові форми на зразок *passé composé* утворюються за допомогою допоміжних дієслів *avoir* або *être* та дієприкметника минулого часу (*participe passé*). В іспанській мові аналогічну функцію виконує конструкція *haber + participio* (наприклад, *pretérito perfecto*). В українській мові подібну аналітичну модель репрезентує давноминулий час, який утворюється за допомогою форми дієслова *бути* та минулого часу основного дієслова (наприклад, «був зробив»).

Крім того, спільною рисою є здатність усіх трьох мов виражати антеріорність, тобто передування однієї дії іншій у минулому. Це значення реалізується за допомогою спеціалізованих граматичних форм: у французькій- *plus-que-parfait*, в іспанській- *pluscuamperfecto*, в українській- давноминулий час («я був написав листа»).

Для зручності аналізу далі буде наведено таблицю з ізоморфними риси систем минулих часів іспанської, французької та української мов.

Таблиця 1.1

Ізоморфні риси	Українська мова	Французька мова	Іспанська мова
Категорія виду	Доконаний вид (писав/ написав)	Imparfait/pass é compose/ passé simple	Imperfecto/indefinido/perfect o
Використання допоміжних дієслів	Давноминули й час: був +дієслово	Avoir/ être+ participe passé (passé composé)	Haber+ participio (pretérito perfecto)
Вираження попередності	Давноминули й час («був зробив»)	Plus- que-parfait	Pluscuamperfecto
Протиставленн я завершеності/ незавершеності	Через вид дієслова	Через часові форми (imparfait/ passé composé	Через часові форми (imperfecto/ indefinido)

1.5 Аломорфні елементи в системах минулих часів трьох мов

Поряд із виявленими спільними характеристиками, системи минулих часів української, французької та іспанської мов демонструють значну кількість відмінностей, що зумовлені їхньою типологічною належністю та історичним розвитком. Особливої уваги заслуговує той факт, що кількість аломорфних рис є більшою у зіставленні української мови з французькою та іспанською, ніж між самими романськими мовами.

Це пояснюється тим, що українська мова належить до слов'янської групи індоєвропейських мов, тоді як французька та іспанська - до романської групи, що мають спільне латинське походження. Відповідно, французька та іспанська мови зберігають подібні граматичні моделі, зокрема розгалужену систему часових форм, активне використання аналітичних конструкцій та чітку граматикалізацію аспектуально-часових відношень. Українська ж мова розвивалася за іншими принципами, що зумовило її морфологічну простоту у сфері часових форм та перенесення значної частини семантичного навантаження на категорію виду й контекст.

Істотною відмінністю є також наявність особових закінчень. В українській мові дієслова минулого часу не мають особових форм і змінюються лише за родами (в однині) та числами. Натомість у французькій та іспанській мовах форми минулого часу зберігають систему особових закінчень, що дозволяє чітко виражати граматичну особу та число суб'єкта дії.

Важливим є і функціонально-стилістичний розподіл часових форм. У французькій мові, наприклад, *passé simple* майже не використовується в усному мовленні, залишаючись характерним для художнього та історичного наративу, тоді як *passé composé* виконує функцію основного часу розповіді в розмовній мові. В іспанській мові *pretérito indefinido* має ширшу сферу вживання, однак його використання може варіюватися залежно від регіональних норм. Українська ж мова не демонструє подібного стилістичного розмежування: форма минулого часу є універсальною і використовується як у письмовому, так і в усному мовленні.

Окремої уваги заслуговують аспектуальні особливості. У французькій та іспанській мовах значення завершеності чи незавершеності дії часто закріплене за конкретними граматичними формами (наприклад, *imparfait* vs *passé composé*, *imperfecto* vs *indefinido*). В українській мові ці значення передаються передусім через лексико-граматичну категорію виду дієслова та контекст, без створення окремих часових форм.

Таблиця 1.2

Аломорфні риси	Українська мова	Французька мова	Іспанська мова
Морфологічна складність	Одна форма минулого часу	Кілька форм (<i>imparfait</i> , <i>passé composé</i> , <i>passé simple</i> тощо)	Кілька форм (<i>imperfecto</i> , <i>indefinido</i> , <i>perfecto</i> тощо)
Особові закінчення	Відсутні: зміна за родами і числами	Наявні (зміна за особами і числами)	Наявні (зміна за особами і числами)
Стилістичний розподіл	Універсальна форма для всіх стилів	<i>Passé simple</i> - літературний; <i>passé composé</i> - розмовний	Вживання залежить від регіону та контексту
Спосіб вираження аспекту	Через вид дієслова і контекст	Через спеціалізовані часові форми	Через спеціалізовані часові форми
Роль аналітичних форм	Обмежена (давноминулий час)	Широко розвинена система складених форм	Широко розвинена система складених форм

Висновки до розділу 1

У результаті проведеного аналізу систем минулих часів української, французької та іспанської мов було встановлено, що, попри належність до однієї індоєвропейської мовної сім'ї, ці мови демонструють як спільні, так і суттєво відмінні риси у вираженні часових відношень.

З'ясовано, що до ізоморфних рис належать насамперед наявність категорії виду, здатність виражати антеріорність та використання аналітичних конструкцій із допоміжними дієсловами. Усі три мови мають засоби для розмежування завершеності та незавершеності дії, а також для передачі відношень передування однієї події іншій у минулому.

Водночас аналіз показав, що аломорфні риси переважають, особливо у зіставленні української мови з французькою та іспанською. Це зумовлено їхньою належністю до однієї мовної групи, спільною історичною базою та подібними шляхами граматикалізації. Натомість українська мова демонструє інший тип організації часової системи, у якому провідну роль відіграють не морфологічні часові форми, а лексико-граматична категорія виду та контекстуальні засоби вираження часових відношень. Було встановлено, що українська мова характеризується морфологічною простотою системи минулого часу, оскільки має одну основну граматичну форму, тоді як різні аспектуально-часові значення передаються через категорію виду та контекст. На відміну від цього, французька та іспанська мови мають розгалужену систему минулих часів, яка включає як прості, так і складені форми, що дозволяє більш точно диференціювати часові та аспектуальні значення.

Крім того, було виявлено відмінності у морфологічній організації дієслова: в українській мові минулий час не має особових закінчень і змінюється за родами та числами, тоді як у французькій та іспанській мовах зберігається система особових форм. Відрізняється також і функціонально-стилістичний розподіл часових форм: якщо в українській мові минулий час є універсальним, то у французькій та іспанській мовах окремі форми можуть бути стилістично або регіонально обмеженими.

Отже, проведене дослідження підтверджує, що системи минулих часів української, французької та іспанської мов поєднують універсальні граматичні механізми з типологічно зумовленими відмінностями. Українська мова вирізняється більшою залежністю від виду та контексту, тоді як французька та іспанська- високим ступенем граматикалізації часових і аспектуальних значень. Це свідчить про різні стратегії мовного кодування минулості та підкреслює важливість контрастивного підходу у вивченні граматичних систем різних мов.

РОЗДІЛ II Контекстуальний аналіз ізоморфізмів і аломорфізмів в системах минулих часів трьох мов

2. 1 Матеріал і методика дослідження

Матеріалом для контекстуального аналізу обрано роман “Le Petit Prince” та її переклади українською та іспанською мовами. Вибір саме цього твору зумовлений кількома чинниками.

По-перше, цей твір містить велику кількість спогадів та діалогів та наративних фрагментів, що забезпечує різноманітність контекстів вживання минулих часів. По-друге, наявність офіційних перекладів українською та іспанською мовами дозволяє здійснювати паралельний контекстуальний аналіз функціонування дієслівних форм у трьох мовах. По-третє, текст не є оптимальним за обсягом, що дає змогу провести детальний якісний аналіз мовного матеріалу.

У дослідженні аналізуються фрагменти тексту, що містять дієслівні форми минулого часу, зокрема форми *passé composé*, *imparfait*, *plus-que-parfait* у французькій мові та їхні відповідники в українській та іспанській мовах. Матеріал дослідження сформовано за принципом паралельного корпусу, тобто зіставляються однакові фрагменти тексту французькою мовою та їх переклади українською та іспанською. Також у роботі були використані декілька методів дослідження задля всебічного аналізу функціонування минулих часів у трьох мовах. Основним з яких є контекстуальний, який полягає у вивченні значення та функції дієслівних форм минулого часу в конкретному мовному оточенні (контексті). Цей метод дозволяє визначити, яку саме функцію виконує певний час у тексті: наративну, описову, результативну, фонову, ретроспективну тощо. Також було використано порівняльно-зіставний метод для виявлення ізоморфних та аломорфних рис у системах минулих часів української, французької та іспанської мов. У процесі аналізу зіставляються дієслівні форми, використані в однакових контекстах у трьох мовах, що дозволяє встановити спільні та відмінні риси у функціонуванні часових форм.

Оскільки матеріалом дослідження є оригінальний текст і його переклади, у роботі також використовується метод перекладознавчого аналізу. Він полягає у визначенні того, яким чином дієслівні форми минулого часу французької мови передаються в українському та іспанському перекладах, а також які трансформації застосовують перекладачі для передачі часових та аспектуальних значень.

У процесі дослідження було відібрано фрагменти тексту, що містять дієслівні форми минулого часу, після чого здійснено їх класифікацію за функціонально-семантичними ознаками та проведено зіставлення з відповідними формами в українському та іспанському перекладах.

2. 2 Функціонування минулих часів в оригінальному тексті роману «Маленький принц» французькою мовою

Однією з основних функцій *imparfait* у французькому художньому тексті є створення описового тла, на якому розгортаються основні події. *Imparfait* використовується для позначення тривалих станів, звичних дій, описів обставин та ситуацій, що не мають чітко окреслених меж.

Розглянемо приклад із тексту:

«Lorsque j'avais six ans j'ai vu, une fois, une magnifique image dans un livre sur la Forêt Vierge qui s'appelait Histoires Vécues.»

У цьому реченні форма *j'avais* (*imparfait*) використовується для позначення віку оповідача, тобто для опису ситуації в минулому, яка виступає фоном для основної події. Натомість форма *j'ai vu* (*passé composé*) позначає конкретну завершену дію- момент, коли оповідач побачив малюнок.

Таким чином, у цьому реченні реалізується класична для французької мови опозиція:

imparfait → фон / опис

passé composé → подія / завершена дія

Imparfait тут не просуває сюжет, а лише створює часовий контекст, у якому відбувається основна подія.

Розглянемо ще один приклад:

«Le livre disait: “Les serpents boas avalent leur proie tout entière, sans la mâcher.”»

Форма *disait* (*imparfait*) використовується для передачі змісту книги, тобто для загального твердження або опису інформації. У цьому випадку *imparfait* має значення узагальнення та опису, а не конкретної одноразової дії.

Отже, можна зробити висновок, що *imparfait* у тексті виконує функцію опису ситуацій, станів, обставин та загальних фактів у минулому, формуючи статичний план оповіді.

На відміну від *imparfait*, *passé composé* використовується для передачі конкретних завершених подій, які рухають сюжет.

Розглянемо приклад:

«J’ai alors beaucoup réfléchi sur les aventures de la jungle et, à mon tour, j’ai réussi, avec un crayon de couleur, à tracer mon premier dessin.»

У цьому реченні форми *j’ai réfléchi* та *j’ai réussi* передають послідовність завершених дій. Це не опис стану, а конкретні події, що відбулися одна за одною. *Passé composé* тут виконує функцію наративного часу, тобто часу розповіді. У художньому тексті *passé composé* часто використовується для позначення одноразових дій, передачі послідовності подій, виділення важливих моментів сюжету, передачі результату дії.

Наприклад:

«J’ai montré mon chef-d’œuvre aux grandes personnes et je leur ai demandé si mon dessin leur faisait peur.»

Тут ми бачимо послідовність дій: показав малюнок, запитав думку.

Це типова наративна послідовність подій, яка у французькій мові передається саме *passé composé*.

Таким чином, можна стверджувати, що *passé composé* у тексті виконує функцію основного часу оповіді, який передає розвиток подій та рух сюжету.

Ще одним важливим минулим часом у французькому тексті є *plus-que-parfait*, який використовується для позначення дії, що відбулася раніше за іншу дію в минулому.

Розглянемо приклад:

«J'avais été découragé par l'insuccès de mon dessin numéro 1 et de mon dessin numéro 2.»

Форма j'avais été découragé означає, що оповідач був розчарований раніше, ніж відбулися подальші події (наприклад, він вирішив перестати малювати). Таким чином, plus-que-parfait виконує функцію вираження передминулості, тобто дії, що передує іншій минулій дії.

Цей час часто використовується для пояснення причин, передачі, попереднього досвіду, введення передісторії, встановлення часової послідовності подій.

Отже, plus-que-parfait у тексті формує ретроспективний план оповіді, тобто події, що відбулися ще раніше від основної розповіді.

Найважливішим для аналізу є не окреме вживання часів, а їх взаємодія в одному контексті.

Розглянемо комплексний приклад:

«Lorsque j'avais six ans, j'ai vu une magnifique image dans un livre...»

У цьому реченні одночасно використовуються два минулі часи:

j'avais- imparfait (фон, обставини, вік);

j'ai vu- passé composé (конкретна подія).

Така структура є типовою для французької мови і відображає принцип організації наративу:

опис ситуації → подія → наступна подія

Отже imparfait створює статичний фон, а passé composé- динамічний розвиток подій.

Якщо ж у тексті з'являється plus-que-parfait, то виникає трирівнева часова структура:

plus-que-parfait- найраніша подія;

imparfait- фон;

passé composé - основні події сюжету.

2. 3 Контекстуальний аналіз функціонування минулих часів в іспанському перекладі твору «Маленький принц»

У перекладі іспанською мовою у наративі *El Principito* активно використовуються *pretérito indefinido*, *imperfecto*, *pluscuamperfecto*, *pretérito perfecto*, що дозволяє чітко передавати аспектуальні відношення між діями. На відміну від французького тексту, де основним наративним часом є *passé simple*, в іспанській функцію основного часу оповіді виконує *pretérito indefinido*.

На початку твору спостерігається характерна для романських мов опозиція *imperfecto* та *indefinido*, яка використовується для розмежування фонового опису та основної події. Розглянемо приклад:

« Cuando yo tenía seis años vi en un libro sobre la selva virgen una magnífica lámina» Тут форма *tenía* в *imperfecto* використовується для позначення стану або обставини в минулому, тобто віку оповідача, що виступає фоном для основної події, тоді як форма *vi* у *pretérito indefinido* передає конкретну завершену дію-момент, коли оповідач побачив малюнок. Таким чином, *imperfecto* виконує функцію опису та створення ситуаційного тла, тоді як *indefinido* виконує функцію наративного часу, що просуває сюжет. Подібне протиставлення є системним і повторюється протягом усього тексту, що свідчить про чіткий функціональний розподіл між цими часовими формами. *Imperfecto* у тексті перекладу широко використовується для передачі описів, характеристик, звичних або повторюваних дій у минулому, а також для створення статичного плану оповіді. Наприклад, у реченні «Representaba una serpiente boa que se tragaba a una fiera.» обидві дієслівні форми (*representaba*, *se tragaba*) стоять в *imperfecto*, оскільки йдеться не про конкретну одноразову подію, а про опис зображення, тобто про ситуацію без чітких часових меж. У таких контекстах *imperfecto* виконує дескриптивну функцію і не рухає сюжет уперед, а лише надає додаткову інформацію або описує ситуацію.

Натомість *pretérito indefinido* використовується для передачі послідовності завершених дій, які формують основну лінію наративу. У реченнях на зразок «*Reflexioné mucho en ese momento y logré trazar con un lápiz mi primer dibujo*» форми *reflexioné* і *logré* позначають завершені дії, що відбулися одна за одною. У цьому випадку *indefinido* виконує функцію основного часу оповіді, аналогічно до *passé simple* у французькій мові. Саме цей час використовується для передачі нових подій, змін у сюжеті та розвитку розповіді. Таким чином, можна стверджувати, що *pretérito indefinido* є головним наративним часом іспанського перекладу.

Окрім цього, у тексті використовується *pluscuamperfecto* для передачі попередності однієї минулої дії щодо іншої. Наприклад, у реченні «*Había quedado desilusionado por el fracaso de mis dibujos*» форма *había quedado* вказує на те, що стан розчарування виник раніше, ніж інші події, про які йдеться далі в оповіді. Таким чином, *pluscuamperfecto* виконує функцію вираження передминулості та часто використовується для пояснення причин, введення передісторії або уточнення часової послідовності подій. Його функція повністю відповідає французькому *plus-que-parfait*, що свідчить про ізоморфізм у системі відносних минулих часів у французькій та іспанській мовах.

Також у тексті трапляються форми *pretérito perfecto*, наприклад у реченні *He volado un poco por todo el mundo y la geografía me ha servido de mucho*. У цьому випадку *pretérito perfecto* використовується для позначення життєвого досвіду або дії, результат якої має значення в момент мовлення. Це не наративний час у вузькому значенні, оскільки він не передає послідовність подій у минулому, а скоріше встановлює зв'язок між минулим і теперішнім. Таким чином, *pretérito perfecto* у тексті виконує результативну та експерієнційну функцію.

Аналіз показує, що у перекладі зберігається загальна аспектуальна структура французького тексту: дії, що формують сюжет, передаються формами *pretérito indefinido*, фонові описи- *imperfecto*, попередні події - *pluscuamperfecto*, а досвід або результат- *pretérito perfecto*. Отже, між французькою та іспанською мовами спостерігається високий ступінь ізоморфізму у функціонуванні системи минулих часів, оскільки часові форми в обох мовах виконують аналогічні семантичні та наративні функції. Відмінність полягає переважно у формальному вираженні часових форм та у тому, що у французькому художньому наративі традиційно використовується *passé simple*, тоді як в іспанській мові його функціональним відповідником виступає *pretérito indefinido*.

Таким чином, контекстуальний аналіз іспанського перекладу дозволяє зробити висновок, що система минулих часів іспанської мови характеризується чіткою аспектуальною диференціацією та функціональним розподілом між часовими формами, що значною мірою відповідає французькій системі минулих часів, і це підтверджує наявність ізоморфних рис у часових системах цих двох романських мов.

2. 4 Контекстуально-порівняльний аналіз українського перекладу твору «Маленький принц»

У процесі перекладу художнього тексту з французької та іспанської мов українською мовою особливої уваги потребує передача системи минулих часів, оскільки українська мова має значно менш розгалужену часову систему в минулому. Якщо у французькій та іспанській мовах функціонують кілька граматичних форм для вираження різних типів минулої дії (*passé composé*, *imparfait*, *plus-que-parfait*; *pretérito indefinido*, *imperfecto*, *pluscuamperfecto*, *perfecto*), то в українській мові існує переважно одна граматична форма минулого часу. Проте, незважаючи на це, український переклад не втрачає ні смислової точності, ні стилістичної виразності, а текст звучить природно і милозвучно. Це пояснюється тим, що в українській мові часові та аспектуальні значення передаються не лише граматичною формою часу, а й видом дієслова, лексичними засобами, контекстом та синтаксичною організацією тексту.

Наприклад, у фрагменті українського перекладу: «Коли мав я шість років, у книжці під назвою "Билиці" побачив якомсь химерний малюнок» використано дві форми минулого часу: мав і побачив. Формально обидві форми належать до одного граматичного часу, однак вони передають різні аспектуальні значення. Дієслово мав є недоконаного виду і передає тривалий стан у минулому, тобто виконує ту саму функцію, що *imparfait* у французькій або *imperfecto* в іспанській мові. Натомість дієслово побачив є доконаного виду і позначає завершену одноразову дію, що відповідає функції *passé composé* або *pretérito indefinido*. Отже, в українській мові опозиція *imparfait* / *passé composé* або *imperfecto* / *indefinido* компенсується опозицією недоконаний / доконаний вид дієслова.

Подібне явище спостерігається і в наступному уривку:

«У книжці було написано: "Удав ковтає свою жертву цілою..." Я чимало думав про сповнене пригод життя... та й собі намалював мій перший малюнок».

Форма було написано передає стан або результат дії, що існував у минулому, тоді як думав передає тривалу або повторювану дію, а намалював-завершену дію. Таким чином, навіть використовуючи одну часову форму, українська мова здатна передавати різні типи минулих дій через видову семантику дієслова.

Особливо показовими є наративні фрагменти, де в романських мовах використовується протиставлення наративного та описового часу. Наприклад, у фрагменті:

«Я показав цей твір дорослим і спитав, чи не лякає він їх. А мені на те: - Чого б то капелюх нас лякав?»

форми показав, спитав передають послідовність завершених подій, тоді як форма лякав передає тривалий або потенційний стан. Таким чином, навіть без окремої граматичної форми *imperfecto* українська мова передає фоновість дії через недоконаний вид.

Важливу роль у передачі часових значень в українському перекладі відіграє також контекст і порядок дієслів у наративі. Наприклад, у фрагменті:

«Я облетів майже цілий світ. І географія, сказати по ширості, стала мені у великій пригоді. Я умів з першого погляду одрізнити Китай од Арізони».

Послідовність дієслів облетів - стала - умів створює часову перспективу: спочатку відбулися події, потім сформувався результат, а далі описується набута здатність. У французькій або іспанській мові тут могли б використовуватися різні часові форми (*passé composé*, *plus-que-parfait*, *imperfecto*), але в українській ці значення передаються лексично та контекстуально.

Ще одним засобом компенсації є використання прислівників часу, часток, вставних слів, які уточнюють часові відношення: *якось, тоді, потім, згодом, нарешті, того дня, незабаром*. Саме ці елементи допомагають передавати послідовність, тривалість або передчасність дій без використання окремих граматичних часів.

Крім того, українська мова має дуже розвинену систему видових дієслівних пар, що дозволяє точно передавати аспектуальні значення. Наприклад:

думав - подумав

малював - намалював

говорив - сказав

дивився - подивився

Ці пари фактично виконують ту саму функцію, що протиставлення *imperfecto* та *indefinido* в іспанській мові.

Таким чином, можна зробити висновок, що відсутність великої кількості граматичних форм минулого часу в українській мові компенсується такими засобами:

- категорією доконаного і недоконаного виду;
- контекстом і послідовністю дієслів;
- лексичними показниками часу;
- синтаксичною організацією тексту;
- інтонацією та ритмом художнього мовлення.

Саме тому український переклад звучить не менш природно і милозвучно, ніж оригінал або іспанський переклад. Українська мова передає часові відношення не стільки через граматичні часи, скільки через аспектуальність і контекст, що є типовою рисою слов'янських мов. У результаті переклад зберігає наративну структуру, стилістичну виразність і логіку часових відношень, хоча формально використовує значно менше часових форм. Це свідчить про аломорфізм на рівні граматичних засобів, але водночас про функціональний ізоморфізм на рівні передачі часових значень у тексті.

2. 5 Ізоморфні та аломорфні риси функціонування минулих часів на матеріалі твору *Le Petit Prince* та його перекладів- *El Principito* і *Маленький принц*.

У цьому підрозділі узагальнюються результати контекстуального аналізу функціонування минулих часів у французькій, іспанській та українській мовах на матеріалі художнього тексту та його перекладів. Основною метою цього етапу дослідження є визначення ізоморфних та аломорфних рис у функціонуванні систем минулих часів трьох мов.

Аналіз показав, що, незважаючи на значні граматичні відмінності між романськими та слов'янськими мовами, на функціональному рівні між ними існує низка спільних рис, які можна вважати ізоморфними. Передусім це стосується розмежування фонових і наративних дій у минулому. У французькій мові цю функцію виконують *imparfait* та *passé composé* (або *passé simple*), в іспанській - *imperfecto* та *pretérito indefinido*, а в українській- протиставлення недоконаного та доконаного виду дієслова у формі минулого часу. У всіх трьох мовах фонові, тривалі, повторювані або описові дії передаються формами, що виражають незавершеність або процесуальність, тоді як послідовні завершені події передаються формами, що виражають завершеність дії. Отже, на функціональному рівні спостерігається ізоморфізм, оскільки всі три мови розрізняють описовий план і план розвитку подій.

Ще однією ізоморфною рисою є наявність засобів для вираження передминулості, тобто дії, що відбулася раніше за іншу минулу дію. У французькій мові цю функцію виконує *plus-que-parfait*, в іспанській — *pluscuamperfecto*, а в українській - давноминулий час або аналітичні конструкції з допоміжними словами типу був зробив, уже зробив був. Хоча ці форми в українській мові вживаються рідше, функціонально вони відповідають романським формам передминулого часу, що також свідчить про ізоморфізм на функціональному рівні.

Ізоморфною рисою можна також вважати використання різних часових форм для організації наративу, тобто для розмежування опису, основних подій, коментарів і передісторії. У всіх трьох мовах існує поділ на описові або фонові дії, основні наративні події, попередні події та дії, пов'язані з результатом у теперішньому. Однак поряд із цим між мовами існує значна кількість аломорфних рис, тобто відмінностей у граматичній організації системи минулих часів. Найбільші відмінності спостерігаються між українською мовою, з одного боку, і французькою та іспанською - з іншого. Це пояснюється тим, що французька та іспанська мови належать до романської групи мов і мають подібні аналітичні часові системи, тоді як українська мова належить до слов'янської групи і має зовсім інший тип граматичної організації часу й аспекту.

Однією з головних аломорфних рис є те, що у французькій та іспанській мовах існує розгалужена система минулих часів, яка включає кілька граматичних форм, тоді як в українській мові фактично існує одна форма минулого часу. Французька мова має *passé composé*, *imparfait*, *plus-que-parfait*, *passé simple*, *passé antérieur*, тоді як іспанська має *pretérito perfecto*, *pretérito indefinido*, *imperfecto*, *pluscuamperfecto*, *pretérito anterior*. Натомість українська мова використовує одну форму минулого часу, а часові та аспектуальні значення передає за допомогою виду дієслова, контексту та лексичних засобів.

Ще однією аломорфною рисою є наявність у французькій мові *passé simple*- літературного наративного часу, який використовується переважно в художній літературі і майже не використовується в усному мовленні. В іспанській мові його функціональним відповідником є *pretérito indefinido*, який активно використовується і в усному, і в писемному мовленні. В українській мові окремого наративного часу не існує, і ця функція передається формами доконаного виду минулого часу.

Важливою аломорфною рисою є також протиставлення *pretérito perfecto* та *pretérito indefinido* в іспанській мові, яке виражає зв'язок дії з теперішнім або її повну завершеність у минулому. У французькій мові частково подібну функцію виконує *passé composé*, але чітке протиставлення, як в іспанській мові, відсутнє. В українській мові така різниця взагалі не виражається граматично, а передається контекстом або лексичними засобами.

Узагальнені результати надалі подамо у вигляді таблиць.

Таблиця 2.1- Ізоморфні риси

Функція	Французька	Іспанська	Українська
Фонові, тривалі дії	Imparfait	Imperfecto	Минулий час недоконаного виду
Передминулі дії	Plus-que- parfait	Pluscuamperfecto	Давноминулий час
Опис ситуації в минулому	Imparfait	Imperfecto	Недоконаний вид
Послідовність завершений подій	Passé composé/passé simple	Pretérito indefinido	Минулий час доконаного виду
Результат у теперішньому	Passé composé	Pretérito perfecto	Доконаний вид з лексичним контекстом

Таблиця 2.2- Аломорфні риси

Французька	Іспанська	Українська
Має passé simple (літературний час)	Немає passé simple, натомість є indefinido	Немає окремого наративного часу
Система аналітичних часів	Складна система часів	Одна форма минулого часу
Немає категорії виду як основної	Немає категорії виду як основної	Основну роль відіграє вид
Passé composé досить універсальний	Поділ на perfecto та indefinido	Різниця передається контекстом

Отже, узагальнюючи результати дослідження на основі твору «Маленький принц», можна зробити висновок, що французька та іспанська мови демонструють високий ступінь ізоморфізму у функціонуванні системи минулих часів, оскільки обидві мови мають розгалужену систему часових форм, які розрізняють завершені, тривалі, попередні та результативні дії. Українська мова, навпаки, демонструє значну кількість аломорфних рис, оскільки належить до іншої мовної групи та використовує інші граматичні засоби для передачі часових значень. Проте на функціонально-семантичному рівні всі три мови мають спільні способи організації наративу, що дозволяє говорити про ізоморфізм на рівні функцій, але аломорфізм на рівні граматичних засобів вираження минулого часу.

Висновки до розділу 2

У другому розділі було здійснено контекстуальний аналіз функціонування форм минулого часу у французькій, іспанській та українській мовах на матеріалі художнього твору *Le Petit Prince* та його перекладів- *El Principito* і *Маленький принц* письменника *Antoine de Saint-Exupéry*. У процесі дослідження було проаналізовано функціонування минулих часів у наративі, описах, діалогах та передісторії, а також способи їх передачі у перекладах.

Проведений аналіз показав, що у французькому тексті найчастіше використовуються форми *passé composé*, *imparfait* та *plus-que-parfait*, причому *imparfait* виконує функцію описового або фонового часу, *passé composé* - функцію основного наративного часу для передачі послідовних завершених подій, а *plus-que-parfait* використовується для вираження передминулості та пояснення попередніх подій. У художніх текстах французької мови також можливе використання *passé simple* як основного наративного часу, однак у досліджуваному тексті основну роль відіграє саме *passé composé*.

В іспанському перекладі найчастіше функціонують *pretérito indefinido*, *imperfecto*, *pluscuamperfecto* та *pretérito perfecto*. *Pretérito indefinido* використовується для передачі послідовних завершених дій і виступає основним наративним часом, *imperfecto* передає фонові, тривалі або повторювані дії, *pluscuamperfecto* використовується для вираження передминулості, а *pretérito perfecto* передає дії, результат яких пов'язаний із теперішнім моментом або життєвий досвід персонажа. Таким чином, система минулих часів іспанської мови виявляється дуже подібною до французької як за структурою, так і за функціонуванням.

В українському перекладі, на відміну від французької та іспанської мов, використовується переважно одна граматична форма минулого часу, а розмежування значень завершеності, тривалості, повторюваності та передчасності дії здійснюється за допомогою категорії виду дієслова, контексту, лексичних показників часу та синтаксичних засобів. Доконаний вид дієслова використовується для передачі завершених послідовних подій, тоді як недоконаний вид передає тривалі, повторювані або описові дії. Передминулі значення іноді передаються давноминулим часом або контекстуально.

У результаті аналізу було встановлено, що між трьома мовами існує низка ізоморфних рис у функціонуванні минулих часів. Передусім це розмежування між фоновими та основними наративними діями: *imparfait* у французькій мові відповідає *imperfecto* в іспанській та формам минулого часу недоконаного виду в українській мові. Послідовність завершених подій передається формами *passé composé* або *passé simple* у французькій, *pretérito indefinido* в іспанській та формами минулого часу доконаного виду в українській мові. Передминулі дії у французькій мові передаються *plus-que-parfait*, в іспанській - *pluscuamperfecto*, а в українській - давноминулим часом або контекстуальними засобами. Таким чином, на функціональному рівні всі три мови мають подібну організацію часових відношень у наративі, що свідчить про ізоморфізм у функціонуванні системи минулих часів.

Водночас було виявлено значну кількість аломорфних рис, які проявляються насамперед у граматичній структурі системи минулих часів. Французька та іспанська мови мають розгалужену систему граматичних часів, що включає кілька форм для передачі різних типів минулих дій, тоді як українська мова має значно простішу часову систему і використовує переважно одну форму минулого часу. Основну роль у передачі аспектуальних значень в українській мові відіграє категорія виду дієслова, тоді як у французькій та іспанській мовах ці значення передаються через систему граматичних часів.

Найбільше відрізняється саме українська мова, що пояснюється її належністю до слов'янської мовної групи, тоді як французька та іспанська мови належать до романської групи мов і мають спільне походження та подібну граматичну структуру. Саме тому французька та іспанська мови демонструють значно більше спільних рис між собою як у структурі системи минулих часів, так і у їх функціонуванні в тексті. Українська ж мова відрізняється способом вираження часових та аспектуальних значень, оскільки використовує вид дієслова, контекст і лексичні засоби замість розгалуженої системи граматичних часів.

Отже, можна зробити висновок, що французька та іспанська мови є типологічно ближчими між собою у сфері функціонування минулих часів, тоді як українська мова значно відрізняється від них за граматичною організацією часової системи. Проте на функціонально-семантичному рівні всі три мови мають подібні способи організації наративу та передачі часових відношень, що дозволяє говорити про наявність ізоморфізму на рівні функцій та аломорфізму на рівні граматичних засобів вираження минулого часу.

ВИСНОВКИ

У першому розділі роботи було розглянуто теоретичні засади дослідження систем минулих часів у французькій, іспанській та українській мовах у межах контрастивної лінгвістики. Насамперед було визначено поняття ізоморфізму та аломорфізму як ключових категорій зіставного мовознавства. Під ізоморфізмом у роботі розумілися подібні або однакові риси у мовних системах, тоді як аломорфізм трактувався як наявність відмінних, специфічних рис, властивих окремим мовам. Було встановлено, що при зіставленні мов важливо розглядати не лише формальну граматичну будову, але й функціонально-семантичні значення мовних форм у контексті їх використання.

У теоретичній частині першого розділу було детально описано систему минулих часів французької мови, зокрема такі часи, як *passé composé*, *imparfait*, *plus-que-parfait* та *passé simple*. Було визначено їх граматичні значення, способи творення та функціонування у мовленні. Було встановлено, що *passé composé* передає завершені дії в минулому, *imparfait* використовується для опису, тривалих, повторюваних або фонових дій у минулому, *plus-que-parfait* передає передминулу дію, а *passé simple* виконує функцію наративного часу в художньому та письмовому мовленні. Таким чином, французька мова має розгалужену систему минулих часів, де кожна форма має чітко визначене функціональне навантаження. Також у першому розділі було розглянуто систему минулих часів іспанської мови, до якої входять *pretérito perfecto*, *pretérito indefinido*, *pretérito imperfecto* та *pluscuamperfecto*. Було встановлено, що *pretérito indefinido* використовується для передачі завершених дій у минулому та виступає основним наративним часом, *imperfecto* передає тривалі, повторювані або описові дії у минулому, *pretérito perfecto* передає дії, результат яких пов'язаний із теперішнім моментом, а *pluscuamperfecto* передає передминулу дію. У результаті аналізу було встановлено, що система минулих часів іспанської мови функціонально дуже подібна до французької системи, хоча окремі часові форми не повністю збігаються за значеннями та сферою вживання.

Щодо української мови, у першому розділі було встановлено, що вона має значно простішу систему граматичних часів, оскільки фактично має одну граматичну форму минулого часу. Було визначено, що різні значення минулості в українській мові передаються за допомогою категорії виду дієслова (доконаний і недоконаний вид), контексту, лексичних засобів та синтаксичних конструкцій. Також було описано особливості форм минулого часу в українській мові, зокрема зміну дієслів у минулому часі за родами в однині, відсутність особових закінчень, можливість використання часток було, бувало для підсилення значення минулості, а також існування окремих дієслів без суфікса -в у формі чоловічого роду (наприклад: ніс, вів, біг).

У кінці першого розділу було проведено зіставлення систем минулих часів трьох мов і визначено їх ізоморфні та аломорфні риси. Було встановлено, що до ізоморфних рис належать наявність засобів для вираження завершеної дії в минулому, тривалої або повторюваної дії в минулому, а також передминулої дії. До аломорфних рис було віднесено різну граматичну організацію системи часів, різну кількість часових форм та різні способи вираження аспектуальності. Було зроблено висновок, що французька та іспанська мови є типологічно ближчими між собою, ніж українська мова, оскільки вони належать до романської групи мов, тоді як українська належить до слов'янської групи і має іншу граматичну організацію часово-видової системи.

У другому розділі було проведено контекстуальний аналіз функціонування минулих часів на матеріалі художнього твору *Le Petit Prince* та його перекладів - *El Principito* і *Маленький принц* автора Antoine de Saint-Exupéry. У процесі дослідження було проаналізовано функціонування різних форм минулого часу у наративі, описах, діалогах та передісторії, а також способи їх передачі у перекладах українською та іспанською мовами.

У результаті аналізу було встановлено, що у французькому тексті найчастіше використовуються *imparfait* та *passé composé*. *Imparfait* використовується для створення описового фону, характеристики персонажів, опису обставин, повторюваних або тривалих дій у минулому, тоді як *passé composé* використовується для передачі основних подій сюжету та послідовності завершених дій. *Plus-que-parfait* використовується для передачі передісторії та подій, що відбулися раніше за основні події розповіді.

В іспанському тексті найчастіше використовуються *imperfecto* та *pretérito indefinido*, які виконують аналогічні функції: *imperfecto* передає фонові, тривалі або описові дії, тоді як *pretérito indefinido* передає послідовні завершені події у наративі. *Pluscuamperfecto* використовується для передачі передминулої дії, а *pretérito perfecto* використовується рідше і переважно для передачі досвіду або дій, пов'язаних із теперішнім моментом.

В українському перекладі ці значення передаються переважно формами минулого часу доконаного та недоконаного виду. Недоконаний вид використовується для передачі тривалих, описових або повторюваних дій, тоді як доконаний вид використовується для передачі завершених послідовних подій. Передминулі значення передаються або давноминулим часом, або контекстуально. У результаті аналізу було встановлено, що між трьома мовами існує значний ізоморфізм на функціонально-семантичному рівні, оскільки всі три мови розрізняють фонові та основні події, завершені та тривалі дії, а також передминулі дії. Водночас було встановлено аломорфізм на граматичному рівні, оскільки французька та іспанська мови використовують систему кількох граматичних часів, тоді як українська мова використовує переважно одну форму минулого часу, а аспектуальні значення передає через категорію виду дієслова.

Особливо важливим результатом дослідження є те, що французька та іспанська мови виявилися значно ближчими між собою як за структурою системи минулих часів, так і за їх функціонуванням у тексті, тоді як українська мова значно відрізняється від них за граматичною організацією часової системи. Це пояснюється тим, що французька та іспанська мови належать до романської групи мов і мають спільне походження від латинської мови, тоді як українська мова належить до слов'янської групи мов, де категорія виду відіграє значно важливішу роль, ніж система граматичних часів.

Отже, у результаті проведеного дослідження було встановлено, що між французькою, іспанською та українською мовами існують як ізоморфні, так і аломорфні риси у системах минулих часів. Ізоморфізм проявляється насамперед у функціональному використанні форм для передачі тривалих, завершених та передминулих дій, а аломорфізм проявляється у граматичних засобах вираження цих значень. Таким чином, можна зробити висновок, що французька та іспанська мови є типологічно ближчими між собою, тоді як українська мова має іншу модель організації часово-видової системи, проте на функціональному рівні всі три мови мають подібні способи організації наративу та передачі часових відношень.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що мета дослідження була досягнута, а поставлені завдання виконані. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розширенні матеріалу аналізу, залученні більшої кількості художніх текстів або корпусів текстів, а також у використанні кількісних та статистичних методів для визначення частотності використання різних форм минулого часу у різних типах текстів. Результати даного дослідження можуть бути використані у курсах контрастивної граматики, типології мов, перекладознавства та викладання іноземних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Венгренивська М. А., Гнатюк А. Д. Основи порівняльної граматики французької та української мов : навчальний посібник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2001. 101 с. (С. 45–60 – система часів у французькій мові; С. 78–85 – зіставлення з українською)
2. Городенська К. Граматика сучасної української літературної мови.
3. 3 Морфологія. Київ : Дмитра Бураго, 2017. 752 с. (С. 310–330 – категорія часу; С. 340–350 – вид і час)
4. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія. Донецьк : ДонНУ, 2001. 662 с. (С. 280–300 – дієслівні категорії; С. 320–330 – минулий час)
5. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. Київ : Академія, 2010. 464 с. (С. 210–220 – граматичні категорії часу й аспекту)
6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с. (С. 603–605 – темпоральність)
7. Караман С. О. Сучасна українська літературна мова. Київ : Літера, 2011. 560 с. (С. 250–270 – система часів)
8. Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Київ : Вища школа, 2005. 286 с. (С. 210–218 – минулий час, давноминулий)
9. Comrie B. Tense. Cambridge : Cambridge University Press, 1985. 139 p. (p. 36–65 – класифікація часів; p. 78–85 – past tense systems)
10. Dahl Ö. Tense and Aspect Systems. Oxford : Blackwell, 1985. 213 p. (p. 105–130 – past tense vs aspect)
11. Bybee J., Perkins R., Pagliuca W. The Evolution of Grammar. Chicago : University of Chicago Press, 1994. 398 p. (p. 54–90 – граматикалізація часів)
12. Grevisse M., Goosse A. Le Bon Usage. Bruxelles : De Boeck, 2016. 1760 p. (p. 1120–1150 – imparfait; p. 1180–1200 – passé composé)
13. Riegel M., Pellat J.-C., Rioul R. Grammaire méthodique du français. Paris : PUF, 2009. 646 p. (p. 300–320 – temps du passé)

14. Bescherelle. La conjugaison pour tous. Paris : Hatier, 2012. 255 p. (p. 80–95 – imparfait; p. 96–110 – passé composé)
15. Real Academia Española. Nueva gramática de la lengua española. Madrid : Espasa, 2009. 4848 p. (p. 1680–1750 – tiempos del pasado)
16. Alarcos Llorach E. Gramática de la lengua española. Madrid : Espasa Calpe, 1994. 528 p. (p. 220–250 – pretéritos)
17. Baker M. In Other Words. London : Routledge, 2018. 360 p. (p. 140–155 – переклад часових форм)
18. Newmark P. A Textbook of Translation. London : Prentice Hall, 1988. 292 p. (p. 85–100 – переклад дієслівних часів)
19. Antoine de Saint-Exupéry. Le Petit Prince. Paris : Gallimard, 1999. 96 p.
20. Антуан де Сент-Екзюпері. Маленький принц. Київ : Веселка, 2015. 96 с.
21. Antoine de Saint-Exupéry. El Principito. Madrid : Salamandra, 2003. 96 p.
22. Давноминулий час – що це та як вживається. URL: <https://life.liga.net/poyasnennya/article/bula-b-spiymala-zaytsia-shcho-take-davnomynulyy-chas-i-skilky-maybutnikh-chasiv-v-ukrainskiy-movi>
23. Pretérito imperfecto (іспанська граматики). URL: <https://tuprofe.com.ua/grammar/preterito-imperfecto-de-indicativo/>
24. Контраст Indefinido / Imperfecto. URL: <https://tuprofe.com.ua/grammar/indefinido-imperfecto/>
25. Минулий час в іспанській мові. URL: <https://jak.bono.odessa.ua/articles/minulij-chas-v-ispanskij-movi-teorija-i-vpravi.php>
26. Pretérito imperfecto: правила і вживання. URL: <https://www.ispanskamova.com/ispanska-gramatyka/preterito-imperfecto/>
27. Imparfait (французька граматики). URL: <https://www.kyivdictionary.com/uk/grammar/fr/verb/indicatif/imparfait/>
28. Imparfait: вживання у французькій мові. URL: <https://www.lingq.com/uk/grammar-resource/french/verb-tenses/>

29. Imparfait у французькій мові. URL: <https://yrok.pp.ua/nauka/10967-imparfait-u-francuzky-mov-vzhivannya-osvta.html>
30. Tenses in Ukrainian. URL: <https://www.ukrainianlanguage.org.uk/read/unit08/page8-1.htm>
31. Google Scholar: Ожоган В. Теоретичне осмислення давноминулого часу. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=DM6X8pEAAAAJ&cstart=200&pagesize=100&citation_for_view=DM6X8pEAAAAJ:wuYnf3tzzDUC

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- Antoine de Saint-Exupéry. Le Petit Prince. Paris : Gallimard, 1999. 96 p.
- Антуан де Сент-Екзюпері. Маленький принц / пер. з франц. А. Перепадя. Київ : Веселка, 2015. 96 с.
- Antoine de Saint-Exupéry. El Principito. Madrid : Salamandra, 2003.

Resumen

Esta tesis de licenciatura está dedicada al análisis comparativo de los rasgos isomórficos y alomórficos en el sistema de los tiempos pasados en las lenguas española, francesa y ucraniana contemporáneas. La relevancia del tema de investigación radica en la necesidad de profundizar el estudio contrastivo de las categorías temporales y aspectuales en lenguas pertenecientes a diferentes grupos lingüísticos, así como en la importancia de investigar los mecanismos de traducción de las formas verbales del pasado en textos literarios. El estudio de los tiempos verbales en perspectiva comparativa permite identificar similitudes y diferencias entre los sistemas gramaticales de distintas lenguas, analizar las estrategias de expresión de la temporalidad y determinar los medios lingüísticos utilizados para transmitir relaciones temporales en el discurso narrativo.

El objeto de estudio son las formas verbales del pasado en las lenguas francesa, española y ucraniana. El tema de investigación son las particularidades funcionales y semánticas de los tiempos pasados y sus correspondencias en el proceso de traducción desde una perspectiva comparativa.

El objetivo de nuestro trabajo consistía en realizar un análisis comparativo del funcionamiento de los tiempos pasados en francés, español y ucraniano a partir del texto original de la obra *Le Petit Prince* de Antoine de Saint-Exupéry y sus traducciones, así como determinar los rasgos isomórficos y alomórficos en los sistemas temporales de estas lenguas.

Para alcanzar dicho objetivo se plantearon las siguientes tareas: analizar los sistemas de tiempos pasados en las tres lenguas; estudiar el funcionamiento de las formas verbales en el texto original francés; examinar los medios de traducción de los tiempos pasados al español y al ucraniano; identificar los casos de isomorfismo y alomorfismo en el funcionamiento de los tiempos verbales; determinar las funciones principales de las formas temporales en el texto

narrativo; y formular conclusiones sobre las semejanzas y diferencias entre los sistemas temporales analizados.

El material de investigación está constituido por fragmentos de la obra literaria *Le Petit Prince* de Antoine de Saint-Exupéry en francés y sus traducciones al español (*El Principito*) y al ucraniano (Маленький принц), en los cuales se analizaron las formas verbales del pasado y sus equivalencias funcionales y semánticas en las otras lenguas.

En el trabajo se utilizaron los siguientes métodos de investigación: el método descriptivo, para caracterizar los sistemas de tiempos verbales en las lenguas estudiadas; el método comparativo, para identificar semejanzas y diferencias entre las formas temporales; el análisis contextual, para determinar las funciones semánticas de los tiempos verbales en el texto; el análisis traductológico, para estudiar los mecanismos de traducción de las formas temporales; y el método de generalización, para formular las conclusiones finales.

La novedad científica de la investigación consiste en un análisis complejo y contrastivo del funcionamiento de los tiempos pasados en francés, español y ucraniano sobre la base de un texto literario y sus traducciones. En el trabajo no solo se describen las particularidades gramaticales de los sistemas temporales de las tres lenguas, sino también su funcionamiento real en el discurso narrativo. Asimismo, se investigan las transformaciones traductológicas que aparecen al transmitir las formas temporales francesas al español y al ucraniano.

Como resultado del análisis, se estableció que las lenguas francesa y española presentan un alto grado de semejanza estructural y funcional en el sistema de los tiempos pasados, mientras que la lengua ucraniana utiliza principalmente la categoría aspectual del verbo y el contexto para expresar significados que en francés y español se transmiten mediante diferentes formas gramaticales de pasado.

El valor teórico del trabajo radica en el estudio contrastivo de las categorías temporales y aspectuales en lenguas pertenecientes a diferentes grupos lingüísticos, así como en la identificación de los rasgos isomórficos y alomórficos en sus sistemas verbales. El valor práctico consiste en la posibilidad de utilizar los resultados obtenidos en cursos de gramática comparada, lingüística contrastiva, traductología y enseñanza de lenguas extranjeras.

En el primer capítulo se analizaron las clasificaciones y características de los tiempos pasados en español, francés y ucraniano. Se estudiaron las principales formas temporales de cada lengua y sus funciones semánticas y narrativas. En español se analizaron formas como pretérito imperfecto, pretérito indefinido, pretérito perfecto compuesto y pluscuamperfecto. En francés se estudiaron imparfait, passé composé, plus-que-parfait, passé simple y passé antérieur. En ucraniano se examinó la forma general del pasado, la categoría de aspecto verbal y el uso del pluscuamperfecto ucraniano.

El análisis mostró que en las lenguas francesa y española existe una oposición clara entre las formas narrativas y descriptivas del pasado. Así, imparfait e imperfecto expresan acciones durativas, repetidas o descriptivas, mientras que passé composé, passé simple y pretérito indefinido transmiten acciones completas y sucesivas que desarrollan la narración. En ucraniano, estas oposiciones se expresan principalmente mediante el contraste entre el aspecto imperfectivo y perfectivo del verbo.

También se estableció que las tres lenguas poseen medios para expresar anterioridad respecto a otra acción pasada. En francés esta función corresponde a plus-que-parfait, en español a pluscuamperfecto y en ucraniano al denominado tiempo pluscuamperfecto o *davnomynulyi chas*, aunque este último se utiliza con menor frecuencia y tiene un carácter más limitado.

En el segundo capítulo se realizó un análisis contextual del funcionamiento de los tiempos pasados en la obra *Le Petit Prince* y sus traducciones. El análisis demostró que en el texto francés predominan las formas imparfait y passé

composé. Imparfait cumple la función de crear el fondo descriptivo y transmitir acciones durativas o repetidas, mientras que passé composé se utiliza para narrar las acciones principales y la secuencia de acontecimientos.

En el texto español las funciones correspondientes son realizadas por imperfecto y pretérito indefinido. Se observó un alto grado de isomorfismo funcional entre los sistemas francés y español, ya que las formas verbales cumplen funciones narrativas y aspectuales muy similares. El pluscuamperfecto español y el plus-que-parfait francés también mostraron una correspondencia funcional casi completa.

En el texto ucraniano se comprobó que una sola forma gramatical del pasado puede transmitir distintos significados temporales y aspectuales gracias a la categoría de aspecto verbal, al contexto y a medios léxicos y sintácticos adicionales. Las acciones durativas y descriptivas se expresan mediante verbos imperfectivos, mientras que las acciones completas y sucesivas se transmiten mediante verbos perfectivos.

El análisis permitió identificar varias características isomórficas en las tres lenguas. Entre ellas destacan: la distinción entre acciones narrativas y descriptivas; la existencia de medios para expresar anterioridad; la capacidad de organizar la narración mediante diferentes planos temporales; y la oposición entre acciones completas y no completas.

Al mismo tiempo, se identificaron numerosas características alomórficas. La principal diferencia consiste en que el francés y el español poseen sistemas temporales altamente desarrollados y gramaticalizados, mientras que el ucraniano depende principalmente de la categoría aspectual y del contexto. Otra diferencia importante es la presencia del passé simple en francés como tiempo literario específico, mientras que en español esta función corresponde a pretérito indefinido y en ucraniano no existe un tiempo narrativo independiente.

Como resultado del estudio se concluyó que el francés y el español son tipológicamente más próximos entre sí en el ámbito de los tiempos pasados debido a su origen romance común y a la similitud de sus sistemas gramaticales. La lengua ucraniana, perteneciente al grupo eslavo, presenta una organización temporal diferente basada principalmente en el aspecto verbal. Sin embargo, a nivel funcional y semántico, las tres lenguas muestran mecanismos semejantes de organización narrativa y expresión de relaciones temporales.

Así, el estudio permitió demostrar que entre las lenguas francesa, española y ucraniana existen tanto rasgos isomórficos como alomórficos en el funcionamiento de los tiempos pasados. El isomorfismo se manifiesta sobre todo en las funciones narrativas y semánticas de las formas temporales, mientras que el alomorfismo aparece en los medios gramaticales utilizados para expresar dichas funciones.

Consideramos que las perspectivas de futuras investigaciones consisten en ampliar el corpus de análisis mediante otros textos literarios y diferentes tipos de discurso, así como en aplicar métodos cuantitativos y estadísticos para determinar la frecuencia de uso de las formas temporales en distintas lenguas y géneros textuales. Los resultados obtenidos pueden ser utilizados en investigaciones de lingüística contrastiva, gramática comparada, traductología y enseñanza de lenguas extranjeras.